

JOANNA KOWALSKA

Sekretarz Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Senatu RP

OPINIE ORGANIZACJI I INSTYTUCJI DZIAŁAJĄCYCH W OBSZARZE ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA TEMAT FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU DORADZTWA ROLNICZEGO ORAZ PROPOZYCJE JEGO ZMIAN

Organizatorzy konferencji „Jaki system doradztwa rolniczego w Polsce po 2013 r.?” Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi Senatu RP oraz Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP, zwrócili się z prośbą do organizacji i instytucji zajmujących się doradztwem rolniczym, instytutów naukowych, wyższych uczelni, związków i organizacji rolniczych oraz samorządu rolniczego o ocenę systemu doradztwa rolniczego, a także przedstawienie propozycji zmian. Poniżej zaprezentowano najważniejsze wnioski zawarte w przysłanych stanowiskach i opiniach.

1. Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Obowiązujące przepisy ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego oceniono pozytywnie, zwrócono jednak uwagę na to, że status prawny, ośrodków doradztwa jest określony nieprecyzyjnie, niejednoznacznie uregulowana jest też ich działalność. Pozytywnie oceniono także funkcjonowanie doradztwa rolniczego. Słabością systemu są przede wszystkim niskie wynagrodzenia doradców, co powoduje trudności w naborze kadry, a także ograniczone wsparcie instytutów branżowych i wyższych uczelni w zakresie zadań doradczych, co nie pozwala na podnoszenie specjalistycznej wiedzy doradców. Odniesiono się również do propozycji legislacyjnych Komisji Europejskiej dotyczących doradztwa rolniczego po 2013 r. Stwierdzono, że włączenie się jednostek doradztwa rolniczego (jdr) do systemu Europejskiego Partnerstwa na rzecz Innowacji będzie możliwe po zapewnieniu dodatkowego finansowania wzajemnej współpracy, jak również działania grup operacyjnych (np. w ramach pomocy technicznej).

Odnosnie systemu doradztwa rolniczego w Polsce po 2013 r. zaproponowano:

- Wprowadzenie zintegrowanego modelu doradztwa, w którym w sposób jednoznaczny zostanie określona odpowiedzialność poszczególnych podmiotów za realizację zadań, a także finansowanie, w tym dostęp do środków unijnych. Model ten powinien uwzględnić ściśle powiązanie doradztwa z nauką, pełniejsze rozeznanie potrzeb badawczych i rozwojowych, nowoczesne rozwiązania technologiczne i bardziej efektywne zarządzanie gospodarstwem rolnym;
- Ścisłe określenie kryteriów prowadzenia działalności doradczej przez podmioty prywatne już na etapie zakładania tej działalności, np. kwalifikacji kadry;
- Opracowanie systemu kontroli jakości usług świadczonych przez prywatne ośrodki doradztwa.

2. Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie

Przedstawiono główne zadania wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego oraz zalety i wady obecnego systemu doradztwa. Zalety to przede wszystkim wykwalifikowana i doświadczona kadra, bezpłatność, dostępność oraz wysoka jakość świadczonych usług. Wady to m.in. niskie wynagrodzenia doradców, sztywne ramy prawne utrudniające sprawne zarządzanie, niedostateczny budżet uniemożliwiający odtworzenie majątku ośrodków i doposażenie pracowników, dualizm podległości i zarządzania, brak współpracy z uczelniami wyższymi i niedostateczny dostęp do badań naukowych.

3. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Omówiono zadania doradztwa rolniczego wynikające ze Wspólnej Polityki Rolnej oraz udział doradztwa w realizacji regionalnych i branżowych strategii rozwoju. Negatywnie oceniono status ośrodków doradztwa rolniczego. Organizacyjnie podlegają one samorządom województw, pod względem finansowym – wojewodom a merytorycznym – ministrowi rolnictwa.

Wnioski:

- Doradztwo powinno uwzględniać specyfikę regionalną;
- Niezbędne jest zapewnienie ciągłości finansowania ośrodków;
- Należy powiązać działalność doradczą z systemem edukacji rolniczej na poziomie ponadgimnazjalnym oraz z uczelniami wyższymi i instytutami naukowymi;

- Należy ściśle określić zadania niekomercyjne, za które bierze odpowiedzialność państwo i zagwarantować na nie odpowiednie środki budżetowe. Powinno się zaostrzyć kryteria udzielania akredytacji, zwiększyć nadzór i kontrolę nad firmami, które korzystają ze środków publicznych.

4. Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach

Oceniono, że obecnie funkcjonujący system doradztwa rolniczego w zakresie ogrodnictwa nie do końca spełnia oczekiwania producentów – ogrodników. Wskazano m.in. na brak ścisłej współpracy ośrodków doradztwa z instytutami badawczymi nadzorowanymi przez resort rolnictwa (brak umów, nie określono zakresu współpracy), brak w większości ośrodków odpowiednio przygotowanych doradców z zakresu ogrodnictwa (rozwija się doradztwo prywatne, skupione przy dystrybutorach środków ochrony roślin), niedopracowany system wdrażania przez ośrodki nowych rozwiązań technologicznych.

Zaproponowano:

- Utworzenie Krajowego Centrum Doradztwa Rolniczego;
- Stworzenie systemu umożliwiającego podnoszenie kwalifikacji doradców (bezpłatne specjalistyczne szkolenia, np. co 5 lat);
- Powrót doradztwa do instytutów resortowych;
- Opracowanie projektów celowych z zakresu rolnictwa współfinansowanych z budżetu państwa (brakuje programów, funduszy z których można by np. wdrażać technologię uprawy nowego gatunku roślin).

5. Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu

Za podstawowy mankament obecnego systemu doradztwa uznano brak motywacji ekonomicznej doradców do wydajnej i skutecznej pracy (niskie zarobki, brak środków finansowych na dojazdy do gospodarstw rolnych, zakup sprzętu audiowizualnego i pomocy naukowych). Sugerowano ujednolicenia zasad wynagradzania doradców. Ponadto postulowano, aby doradców zobowiązać do systematycznego uzupełniania wiedzy na zajęciach organizowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego z pomocą wysokiej klasy specjalistów. Doradcy powinni także odbyć praktyki zawodowe, np. we wzorowo prowadzonych gospodarstwach rolnych, działających przy wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego. Stwierdzono, że rozwój doradztwa indywidualnego i specjalistycznego powiązanego z oceną efektywności ekonomicznej modernizacji gospodarstw rolnych będzie wymagał ścisłej współpracy doradców z branżowymi jednostkami naukowymi w kraju lub za granicą. Ten rodzaj indywidualnego doradztwa rolniczego może być elementem komercyjnej działalności jednostek doradztwa rolniczego.

6. Stowarzyszenie Akredytowanych Podmiotów Doradztwa Rolniczego AKROS

Opowiedziano się za utrzymaniem systemu doradztwa rolniczego publiczno-prywatnego. Uznano, że obecnie obowiązujące przepisy dotyczące doradztwa rolniczego nie są dostosowane do realiów panujących w doradztwie rolniczym w Polsce.

Wnioski:

- Przepisy powinny w większym stopniu uwzględniać współistnienie doradztwa publicznego i prywatnego bez uprzywilejowywania któregośkolwiek z nich, a także zapewnić profesjonalny, niezależny, identyczny dla jednej i drugiej formy doradztwa nadzór merytoryczny;
- Obydwie formy doradztwa powinny mieć zapewniony uczciwy dostęp do rynku;
- Nowy system doradztwa powinien nadal przewidywać akredytacje i nadzór państwowy nad prywatnymi podmiotami doradztwa, ale musi też uwzględniać koniczność kumulowania środków przez taki podmiot na okresy przejściowe;
- System powinien umożliwić reprezentowanie rolnika i jego interesów przez doradcę wobec urzędników i instytucji (doradca pełnomocnikiem rolnika);
- W nowym systemie finansowania doradztwa stroną w procesie uzyskania finansowania powinien być podmiot doradczy, a nie rolnik;
- Należy zachować zasadę równości dostępu do szkoleń doradców prywatnych i tych zatrudnionych w ośrodkach doradztwa rolniczego; obecnie doradca prywatny nie ma dostępu do części szkoleń organizowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego.

7. Prof. Sławomir Zawisza – *Katedra Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy: „Funkcjonowanie systemu doradztwa rolniczego w Polsce i perspektywy jego rozwoju”*

Autor omówił rozwój doradztwa rolniczego w Polsce, w tym w okresie integracji z Unią Europejską. Za najważniejszą i korzystną zmianę w funkcjonowaniu doradztwa rolniczego w ostatnim okresie można uznać reformę doradztwa w 2005 r. Niefortunnym rozwiązaniem było podporządkowanie wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego (wodr) na poziomie województw samorządowi terytorialnemu (marszałkowie województw i sejmiki samorządowe). Takie rozwiązanie jest niespotykane w innych krajach i nielogiczne z punktu widzenia racjonalnego zarządzania doradztwem.

Zdaniem autora obecnie trudno omówić o istnieniu systemu doradztwa rolniczego, bowiem Centrum Doradztwa rolniczego w Brwinowie nie pełni roli jednostki nadrzędnej i nadzorującej działalność wodr, wykonując jedynie funkcje szkoleniowe i będąc ośrodkiem certyfikującym. Doradztwo rolnicze w Polsce jest w rzeczywistości, w wymiarze instytucjonalnym, zbiorem autonomicznych 16 wodr, nadzorowanym odrębnie przez władze samorządu terytorialnego każdego województwa. Stwarza to niebezpieczeństwo zaniku jednolitego krajowego systemu doradztwa rolniczego w Polsce i ewolucji w kierunku niezależnych ośrodków doradztwa rolniczego, o strukturze i podległości merytorycznej odmiennej w różnych województwach.

Dla prawidłowego rozwoju doradztwa rolniczego w Polsce potrzebne jest:

- Stworzenie jednolitego krajowego systemu doradztwa rolniczego opartego na wodr oraz Centrum Doradztwa Rolniczego (CDR) jako jednostce wiodącej, wodr powinien podlegać bezpośrednio CDR;
- Ustabilizowanie struktur organizacyjnych doradztwa rolniczego;
- Zaprzestanie modyfikacji struktur doradczych w zakresie podległości służbowej.

8. Krystian Brząkalik – Stowarzyszenie Wspólnota: „Refleksje w związku z organizacją doradztwa rolniczego w Polsce po 2013 r. w świetle propozycji Komisji Europejskiej (COM 2011)) 62”

Autor jest zwolennikiem transformacji niszowej, która jego zdaniem jest najbardziej właściwa dla obszarów wiejskich. Transformacja taka umożliwi kształtowanie nowych struktur poprzez aktywność rolników i agronomów, w sposób naturalny i oddolny, co w konsekwencji prowadzi do rozwoju zrównoważonego i trwałego. Tak rozumianego rozwoju obszarów wiejskich, w tym rolnictwa, nie gwarantują aktualnie realizowane rozwiązania.

W opinii autora doradztwo rolnicze, bazujące na ustawie z 2004 r., straciło funkcje kreatywne na rzecz świadczenia odpłatnych usług w celu pozyskania różnych płatności przez beneficjenta, bez względu na jego związek z gospodarstwem rolnym. Doradztwo powinno być instytucjonalne o charakterze badawczo-wdrożeniowym.

9. Krzysztof Jurgiel – Poseł, Przewodniczący Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP i Robert Telus – Poseł, Członek Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP: „Uwagi dotyczące organizacji i funkcjonowania doradztwa rolniczego – kompetencje i relacje pomiędzy instytucjami”

Omówiono zależności między ośrodkami doradztwa rolniczego a izbami rolniczymi, Centrum Doradztwa Rolniczego, Agencją Restrukturyzacji i Moderni-

zacji Rolnictwa (ARiMR), Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, związkami branżowymi, uczelniami. Stwierdzono, że obecny status ośrodków doradztwa rolniczego (odr) uniemożliwia finansowanie zadań ze środków unijnych, w tym pomocy technicznej.

Wnioski:

- Należy zapewnić źródło finansowania (z pomocy technicznej, przed perspektywą finansową 2014-2020) i wdrożyć zintegrowany system doradztwa rolniczego opracowany w latach 2008-2009 w ramach Transition Facility 2006, który umożliwi organizację doradztwa rolniczego w ścisłej współpracy z ARiMR;
- Należy zapewnić wspólną realizację usług doradczych przez doradców rolniczych zatrudnionych w odr i izbach rolniczych;
- Ministerstwo rolnictwa poprzez Centrum Doradztwa Rolniczego powinno opracowywać i wyznaczać zadania doradcze oraz kształcić doradców;
- Należy wprowadzić ścisłą współpracę ośrodków doradztwa z rolniczymi związkami branżowymi i uczelniami rolniczymi;
- Należy zmienić system kształcenia doradców rolniczych, umożliwiając im awans zawodowy i specjalistycznych;
- Wynagrodzenie doradców powinno być uzależnione od liczby gospodarstw z nimi współpracujących;
- W ramach wspólnej polityki rolnej od 2014 r. będą przeznaczane środki na wspieranie małych gospodarstw, zatem w odr powinni być zatrudnieni także specjaliści doradcy dla gospodarstw niskotowarowych.

10. Robert Telus – Poseł, Członek Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP: *”Uwagi do materiału przygotowanego na konferencję przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi”*

Uwagi dotyczą finansowania doradztwa rolniczego, kształcenia kadry, funkcjonowania systemu doradztwa w nowym okresie programowania oraz w nowej perspektywie finansowej. Autor zwrócił uwagę m.in. na zmniejszenie środków finansowych na jednostki doradztwa rolniczego oraz na dysproporcje w ich rozdysonowaniu na poszczególne jednostki. Wskazał na brak inwestycji w ośrodkach i dysproporcje w wynagrodzeniu pracowników samorządu wojewódzkiego i ośrodków doradztwa.